

УДК 336.767

Черкасова С.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський торговельно-економічний університет

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕБАНКІВСЬКОГО ІНСТИТУЦІЙНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

PRIORITIES OF STATE REGULATION OF NON-BANKING INSTITUTIONAL INVESTMENT

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуті стратегічні напрями державного регулювання небанківського інституційного інвестування для посилення його соціальної спрямованості і зростання вагомості в інвестиційно-інноваційних процесах. Зазначено, що ключові риси вітчизняної моделі небанківського інституційного інвестування зумовлені недостатньою ефективністю державного регулювання цієї складової фінансового сектору. Наголошено на тому, що завдання прискорення розвитку небанківського інституційного інвестування в Україні має набути концептуального значення. Форми, методи та інструменти державного регулювання небанківського інституційного інвестування в Україні повинні бути спрямовані на забезпечення прискореного розвитку соціально-орієнтованих фінансових інститутів, посилення інноваційної спрямованості діяльності венчурних фондів, розширення складу публічних механізмів колективного інвестування, підвищення фінансової надійності та стабільності фінансових інститутів, більш повне гарантування прав учасників колективних інвестицій.

Ключові слова: небанківські інституційні інвестори, небанківське інституційне інвестування, державне регулювання, державна політика, стратегія розвитку небанківського інституційного інвестування.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены стратегические направления государственного регулирования небанковского институционального инвестирования для усиления его социальной направленности и повышения значимости в инвестиционно-инновационных процессах. Отмечено, что ключевые характеристики отечественной модели небанковского институционального инвестирования обусловлены недостаточной эффективностью государственного регулирования этой составляющей финансового сектора. Акцентировано на том, что задача ускорения развития небанковского институционального инвестирования в Украине должна приобрести концептуальное значение. Формы, методы и инструменты государственного регулирования небанковского институционального инвестирования в Украине должны быть нацелены на обеспечение ускоренного развития социально-ориентированных финансовых институтов, усиление инновационной составляющей деятельности венчурных фондов, расширение состава публичных механизмов коллективного инвестирования, повышение финансовой надежности и стабильности финансовых институтов, более полное гарантирование прав участников коллективных инвестиций.

Ключевые слова: небанковские институциональные инвесторы, небанковское институциональное инвестирование, государственное регулирование, государственная политика, стратегия развития небанковского институционального инвестирования.

ANNOTATION

The article deals with the strategic directions of state regulation of non-banking institutional investment to strengthen its social orientation and to foster its importance in investment and innovation processes. The key features of the national model of non-banking institutional investment are caused by the lack of efficiency of state regulation of this financial sector component. The task of accel-

erating the development of non-bank institutional investment in Ukraine should acquire conceptual value. The forms, methods and tools of state regulation of non-banking institutional investment in Ukraine should be directed at ensuring the accelerated development of socially-oriented financial institutions, strengthening the innovation focus of venture funds, expansion of public mechanisms for collective investment, increasing financial security and stability of financial institutions and a better right guarantee of collective investment participants.

Keywords: non-bank institutional investors, non-banking institutional investment, state regulation, state policy, strategy of non-banking institutional investment' development.

Постановка проблеми. Необхідність посилення ролі та значення небанківських інституційних інвесторів у фінансуванні зростання національної економіки актуалізує завдання обґрунтування теоретико-методологічних засад, прикладних механізмів та інструментів державного регулювання їх діяльності для забезпечення прискорення їх розвитку та збільшення інвестиційного потенціалу. В сучасних умовах державна політика у сфері регулювання небанківського інституційного інвестування все ще характеризується низькою ефективністю, фрагментарністю, відсутністю дієвих стимулів розвитку фінансових інститутів для забезпечення структурних змін інвестиційного середовища. Відсутня й стратегія подальшого розвитку цієї складової фінансової системи країни. Зазначені аспекти зумовлюють необхідність визначення пріоритетів державного регулювання небанківського інституційного інвестування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вдосконалення державного регулювання діяльності інститутів фінансового сектору країни представляють науковий інтерес для багатьох вітчизняних вчених. Дослідження окремих аспектів державного регулювання діяльності фінансових інститутів містяться в роботах О. Барановського, В. Корнєєва, І. Лютого, С. Науменкової, С. Мошенського, С. Міщенко та інших вчених.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Менш дослідженими в науковій літературі є питання удосконалення державного впливу на розвиток небанківського інституційного інвестування як окремої складової фінансового сектору країни.

В умовах посилення диспропорційності в розвитку небанківських інституційних інвесторів в

Україні, зниження темпів нагромадження ними інвестиційного потенціалу, вагомості в розвитку фінансового посередництва і в механізмах соціального захисту населення питання визначення пріоритетів державного регулювання їх діяльності набувають особливої актуальності та потребують подальших наукових досліджень у цій сфері.

Мета статті полягає в аналізі наявних концептуальних підходів державної політики до розвитку небанківських інституційних інвесторів в Україні, визначенні стратегічних напрямів державного регулювання цієї складової фінансового сектору країни для посилення соціальної спрямованості небанківського інституційного інвестування та активізації його ролі в інноваційно-інвестиційному забезпеченні національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливість державної політики в розвитку вітчизняного небанківського інституційного інвестування полягає у тому, що цей напрям діяльності держави реалізується в контексті розвитку небанківського фінансового сектору країни, фондового ринку та реформування пенсійної системи. Незважаючи на багатоаспектність впливу державних органів на розвиток різних складових фінансової системи країни, концептуальне бачення подальших напрямів розвитку небанківського інституційного інвестування як цілісної системи функціонування фінансових інститутів, що реалізують принципи інституційного інвестування, на державному рівні відсутнє. Концепції, стратегії та програми, що розробляються державними

органами, визначають окремі перспективні напрями діяльності окремо для кожного виду фінансових інститутів, що входять до складу небанківського інституційного інвестування, проте не розглядають діяльність досліджуваної групи інститутів комплексно, як окремої складової фінансового сектору країни, що функціонує на спеціальних, притаманних інституційному інвестуванню, принципах.

Для забезпечення дієвості та ефективності державної політики в розвитку фінансової системи країни загалом та її складових зокрема стратегія і тактика її реалізації повинні ґрунтуватись на чітко окреслених концептуальних підходах, що забезпечать її послідовний і стабільний характер.

Основні концепції і стратегії, які формують концептуальне середовище державної політики розвитку небанківського інституційного інвестування в Україні, наведені на рис. 1.

Основні концептуальні засади соціально-економічного розвитку України в коротко-строковій перспективі визначені Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» [1]. Вагоме значення для розвитку небанківського інституційного інвестування в Україні будуть мати передбачені Стратегією реформи фінансового сектору, ринку капіталу, пенсійна реформа, програми залучення інвестицій та розвитку інновацій. В межах проведення децентралізації та реформи державного управління передбачена побудова прозорої системи державного управління, здатної виробляти та реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на сталий суспільний розвиток та адекватне

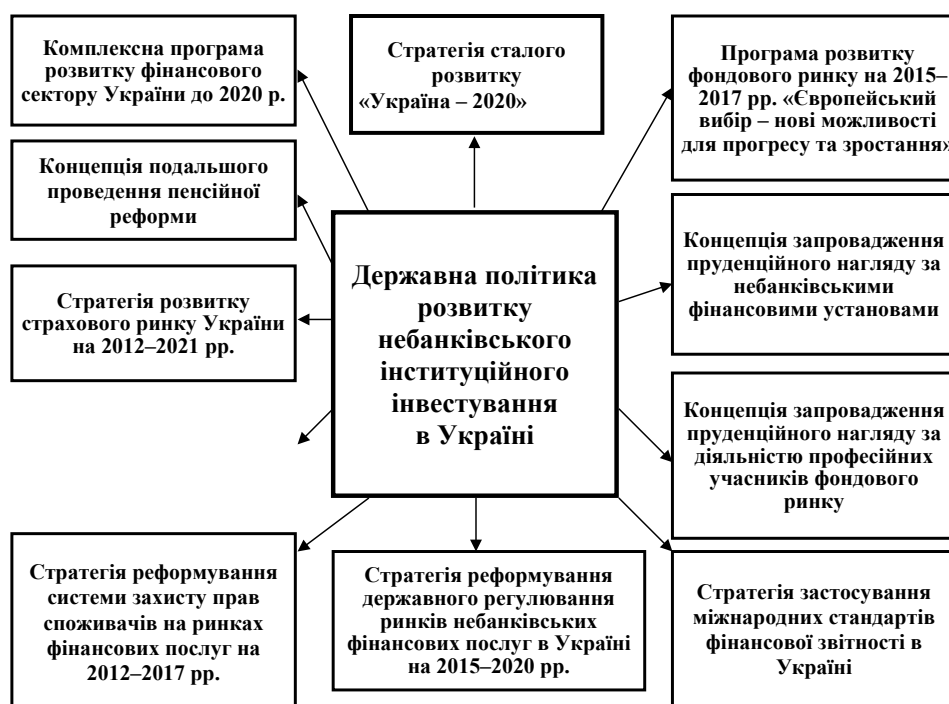

Рис. 1. Основні нормативно-правові акти державної політики у сфері небанківського інституційного інвестування

реагування на внутрішні і зовнішні виклики. Потребують суттєвого підвищення критерії ефективності функціонування національного господарства, адже за багатьма з них Україна суттєво відстає не лише від розвинених, але й від пострадянських країн (табл. 1). Як свідчать дані табл. 1, надзвичайно низькими в Україні є показники ВВП на душу населення, темпів приросту ВВП, чистого руху капіталу, продуктивності національної економіки, значення індексів відкритості і легкості ведення бізнесу. Необхідні макроекономічні передумови для збільшення заощаджень в суспільстві, зростання обсягів економічної діяльності і вільних ресурсів капіталу, що можуть бути залучені до процесів інституційного інвестування, в сучасних умовах є недостатніми. Тому завдання активізації розвитку небанківського інституційного інвестування в Україні може бути забезпечено за умови успішної реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», що дасть змогу збільшити ВВП і доходи на душу населення, забезпечить зростання обсягів суспільних заощаджень, посилить інноваційно-інвестиційне спрямування вітчизняної економіки, підвищить ефективність національного господарства, ступінь відкритості і легкості ведення бізнесу.

Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 р., розробленою НБУ [3], передбачені завдання лібералізації вітчизняного фінансового ринку і набуття у сфері фінансових послуг режиму внутрішнього ринку з ЄС, що сприятиме більш швидкій інтеграції діяльності небанківських інституційних інвесторів в європейський фінансовий простір.

Передбачене й оздоровлення фінансового сектору країни шляхом очищення від «баластів» та проблемних установ. Адже існування фінансових установ, які не виконують і не мають намір виконувати свої функції, зумовлює значні системні ризики для фінансового сектору країни загалом. Особливо важливим для подальшого розвитку небанківського інституційного інвестування є реалізація передбаченого завдання щодо перетворення фінансового сектору країни на конкурентоспроможне середовище з інвестиційно-інноваційним кліматом,

важливими професійними учасниками якого зможуть бути венчурні фонди.

В Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України наголошено на необхідності стрімкого нарощення активів компаній зі страхування життя, резервів за довгостроковими видами страхування, пенсійних накопичень громадян завдяки стимулюванню розвитку НПФ і страхових компаній. Зокрема, визначені завдання щодо збільшення до 2020 р. співвідношення активів страхових компаній до ВВП до рівня 7%, пенсійних заощаджень громадян – до 15%, активів другого рівня пенсійної системи – до 10%. Обсяг страхових резервів за довгостроковими видами страхування заплановано збільшити втричі, а саме до 15 млрд. грн. [3]. Важливим є й проведення передбаченої стимулюючої податкової реформи, що дасть змогу збільшити обсяги інвестицій, що залучаються в економіку.

Програмою розвитку фондового ринку України на 2015–2017 рр. «Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання» [4] передбачено стимулювання притоку інвестицій в економіку України шляхом інтеграції вітчизняного фондового ринку у світові ринки капіталу й запровадження кращих світових стандартів і практик діяльності на ринку. В контексті розвитку небанківського інституційного інвестування передбачена необхідність стимулювання ринку колективних інвестицій, впровадження інвестиційного страхування, посилення вимог до корпоративного управління і ведення інвестиційного бізнесу, розширення лінійки фондових інструментів за рахунок пенсійних облігацій, захищених від інфляції.

Концепцією подальшого проведення пенсійної реформи [5] визначені заходи, що сприятимуть розвитку недержавних пенсійних фондів, серед яких слід назвати запровадження економічних стимулів щодо сплати пенсійних внесків, розширення повноважень державних органів щодо нагляду в системі накопичувального пенсійного забезпечення, підвищення вимог до фінансових установ, що обслуговують діяльність НПФ, обмеження придбання або додаткове інвестування пенсійних активів у цінні

Таблиця 1

Середні показники ефективності функціонування національного господарства в Україні, Республіці Казахстан, Російській Федерації і США за 2010–2015 рр.

№	Показники	Країни			
		Україна	Російська Федерація	Республіка Казахстан	США
1.	ВВП на душу населення, дол. США	8 078,51	24 329,14	23 080,98	50 798,87
2.	Темп приросту ВВП на душу населення, %	0,02	1,34	3,53	1,33
3.	Чистий рух капіталу, млрд. дол. США	0,21	- 10,0	1,33	0,83
4.	Показник продуктивності національної економіки	63,04	70,99	72,68	82,15
5.	Індекс відкритості бізнесу	4,0	6,0	9,0	7,4
6.	Індекс легкості ведення бізнесу	83,0	51,0	41,0	7,0
7.	Індекс юридичних прав	8,0	6,0	4,0	11,0

Джерело: складено за [2]

папери емітентів, що є пов'язаними особами із засновниками пенсійних фондів.

Стратегією розвитку страхового ринку України на 2012–2021 рр. [6] визначена необхідність запровадження на законодавчому рівні стимулюючої податкової політики щодо розвитку особистого страхування, довгострокового страхування життя, участі страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення, обов'язкового медичного страхування шляхом віднесення частки внесків з цих видів страхування до валових витрат юридичних осіб, вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб. Зазначені заходи спрямовані на збільшення кількості осіб, застрахованих за договорами страхування життя і страхування пенсій.

З метою вдосконалення діяльності кредитних спілок в Україні схвалена Концепція розвитку системи кредитної кооперації [7]. Цілями подальшого розвитку системи кредитної кооперації визначені розроблення та запровадження ефективного ринкового механізму фінансування населення, забезпечення надійної роботи фінансових установ, максимально наближених до споживачів фінансових послуг, створення умов для довгострокового кредитування. Участь кредитних спілок у системі небанківського інституційного інвестування стане можливою за умови відновлення фінансової стабільності цих установ та нагромадження ними достатнього обсягу капіталу.

Стратегією реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015–2020 рр. [8] визначені основні напрями та завдання правового та інституційно-організаційного характеру, спрямовані на розбудову ефективного державного регулювання та нагляду в цілях розвитку конкурентоспроможних ринків небанківських фінансових послуг. Внаслідок реалізації Стратегії повинні бути забезпечені умови для ефективного розвитку цих ринків, підвищення їх інвестиційної привабливості та відновлення довіри споживачів фінансових послуг до небанківських фінансових установ. Успішна реалізація цієї Стратегії буде мати безпосередній вплив на зростання показника поширення фінансових послуг небанківських інституційних інвесторів і збільшення обсягів інвестиційних активів досліджуваної групи інститутів.

Концепція запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами [9] і Концепція запровадження пруденційного нагляду за діяльністю учасників фондового ринку [10] розроблені з метою захисту активів інвесторів і споживачів небанківських фінансових послуг та, як наслідок, посилення довіри інвесторів до фондового ринку і до діяльності фінансових інститутів. Зазначені документи передбачають поетапне впровадження заходів щодо забезпечення нагляду за діяльністю фінансових інститутів на основі оцінки ризиків з використанням пруденційних норма-

тивів. Реалізація заходів, передбачених зазначеними концепціями, буде мати безперечний позитивний ефект для розвитку небанківського інвестування за рахунок запобігання системних ризиків в колективних інвестиціях, оптимізації кількості інституційних інвесторів і виходу з ринку неплатоспроможних учасників, збільшення довіри інвесторів до небанківських фінансових інститутів. Зменшення ризиків в діяльності небанківських інституційних інвесторів забезпечить значний макроекономічний ефект у формі зростання обсягів фінансових операцій на фондовому ринку і в небанківському секторі країни.

Стратегія реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012–2017 рр. [11] спрямована на розбудову комплексної системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг, яка сприятиме фінансовій стабільності та зростанню добробуту громадян, стане доступною і зрозумілою для них, забезпечуватиме належну якість надання фінансових послуг, запобігатиме застосуванню дискримінаційної щодо споживачів практики роботи фінансових установ.

Розглянуті засади державної політики у сфері регулювання фінансового сектору країни є надзвичайно важливими, адже визначають передумови зростання обсягів суспільних заощаджень, підвищення фінансової надійності і стабільності фінансових інститутів, розбудови системи гарантування прав різних категорій учасників інституційного інвестування. Найбільш вагомий вплив на вдосконалення характеристик небанківського інституційного інвестування в Україні і збільшення його обсягів, на нашу думку, буде мати успішна реалізація Концепцій із запровадження пруденційного нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ і професійних учасників фондового ринку і Стратегія реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг. Незважаючи на свою важливість, розглянуті концептуальні документи лише в окремих аспектах визначають напрями вдосконалення небанківського інституційного інвестування в Україні, проте не містять комплексного бачення подальшого розвитку цієї системи.

Стратегія подальшого розвитку небанківського інституційного інвестування в Україні повинна базуватись на аналізі наявних проблем і визначенні пріоритетів розвитку, реалізація яких забезпечить зростання його кількісних параметрів та досягнення стандартів колективних інвестицій, вироблених досвідом розвинених країн світу. Враховуючи необхідність посилення соціальної спрямованості вітчизняного небанківського інституційного інвестування й активізації його ролі в інноваційно-інвестиційному забезпеченні національної економіки, основними стратегічними напрямами його розвитку визначимо такі:

1) прискорення розвитку та зростання вагомості соціально-орієнтованих інституційних інвесторів, передусім компаній зі страхування життя й НПФ;

2) забезпечення фінансової стабільності та надійності функціонування небанківських інституційних інвесторів;

3) посилення інноваційної спрямованості діяльності венчурних фондів, що сприятиме становленню в країні економіки інноваційного типу;

4) формування комплексної системи захисту прав учасників інституційного інвестування і компенсаційних механізмів гарантування інвестицій для некваліфікованих інвесторів, членів кредитних спілок, застрахованих осіб за договорами страхування життя, учасників НПФ.

Подібно до практики розвинених країн світу небанківське інституційне інвестування в Україні повинно одержати більше соціального спрямування. Досягти цього можливо за рахунок активізації розвитку НПФ, компаній зі страхування життя, відродження кредитних спілок, розширення складу публічних інвестиційних фондів, орієнтованих на середній клас інвесторів. В сучасних умовах податкові інструменти стимулювання розвитку соціально-орієнтованих інвесторів в Україні відзначаються низькою ефективністю і недостатньо виконують завдання залучення до механізмів пенсійного забезпечення та убезпечення життя працездатних громадян. Основним учасником соціальних програм, що пропонуються небанківськими інституційними інвесторами, залишається середній клас. Важливого значення набуває процес успішної реалізації економічних реформ, здатних забезпечити зростання економіки, збільшення доходів роботодавців і доходів працюючих громадян як джерел ресурсів НПФ і компаній зі страхування життя.

Враховуючи проблемний фінансовий стан більшості вітчизняних кредитних спілок, необхідно на державному рівні розробити програму відродження кредитних спілок, спрямовану на стимулювання розвитку сільської кредитної кооперації, виробничо-кредитного партнерства, створення об'єднаних кредитних спілок і кооперативних банків. На законодавчому рівні повинні бути вирішені питання посилення відповідальності членів кредитних комітетів спілок за неналежну організацію кредитної діяльності. Важливим питанням зміцнення довіри громадян до кредитних спілок як до депозитних інститутів залишається створення фонду захисту вкладень членів кооперативних установ подібно до банківської практики.

Для популяризації діяльності небанківських інституційних інвесторів в Україні необхідним є створення з ініціативи регуляторів і саморегулюваних організацій професійних учасників ринку загальнодоступної інформаційної бази фінансових інститутів за їх основними видами (НПФ, компаніями зі страхування життя, ком-

паніями з ризикових видів страхування, кредитними спілками, закритими інвестиційними фондами, окремо венчурними фондами, публічними ІСІ, спеціалізованими, кваліфікованими ІСІ тощо). Така інформаційна база повинна містити дані про фінансову установу, про її власників та керівників, перелік фінансових послуг, правила їх надання, фінансову звітність, основні показники результатів інвестування, нефінансові показники, що характеризують впровадження принципів соціально-відповідального інвестування. Для адекватного порівняння показників діяльності фінансових інститутів важливо встановити єдині стандарти подання публічної інформації за видами інституційних інвесторів.

Забезпечення фінансової стабільності та надійності функціонування небанківських інституційних інвесторів повинно відбуватись в контексті запровадження принципів пруденційного нагляду в діяльність регуляторів фінансового сектору, що дасть змогу вивести з ринку формально функціонуючі і неплатоспроможні фінансові інститути та зменшить прояви системної кризи в небанківському фінансовому секторі.

Нагромаджений інвестиційний потенціал вітчизняних венчурних фондів в сучасних умовах недостатньо використовується в інноваційній сфері економіки. Для посилення інноваційної спрямованості діяльності венчурних фондів необхідно змінити концептуальні засади державного регулювання венчурної сфери. Доцільними є необхідність законодавчої регламентації обов'язковості спрямування не менше 50% активів таких фондів в інноваційні проекти і програми, забезпечення контролю з боку уповноваженого органу за поетапною реалізацією бізнес-планів, залучення венчурних фондів до державних програм розвитку пріоритетних галузей, державно-приватного партнерства. Важливим напрямом розвитку венчурної сфери стане створення Національного венчурного фонду з функціями координації співпраці між замовниками, розробниками інноваційної продукції і фінансовими інститутами.

Формування комплексної системи захисту прав учасників інституційного інвестування спрямоване на відродження довіри інвесторів, передусім громадян, до діяльності фінансових інститутів і стимулювання їх участі в механізмах колективних інвестицій. Досягнення цієї мети стане можливим за рахунок удосконалення нормативно-правового регулювання питань захисту прав учасників інституційного інвестування, створення систем державних і солідарних гарантій для громадян, підвищення рівня фінансової грамотності населення, запровадження етичних норм поведінки для працівників фінансових інститутів, здійснення контролю за рекламою фінансових послуг.

Успішна реалізація основних напрямів і заходів Стратегії розвитку небанківського

інституційного інвестування в Україні забезпечить зростання інвестиційного потенціалу небанківських інституційних інвесторів і співвідношення їх сукупних інвестиційних активів до ВВП; покращення структури фінансування національної економіки за рахунок більшої частки інвестицій цієї групи інститутів; збільшення обсягів фінансування інноваційних проектів і програм венчурними фондами; відродження довіри до небанківських фінансових установ завдяки поширенню публічності і прозорості діяльності соціально-орієнтованих інституційних інвесторів; посилення соціального захисту громадян шляхом стимулювання їх участі в діяльності соціально-орієнтованих і публічних фінансових інститутах; посилення стійкості небанківського фінансового сектору до системних криз за рахунок підвищення фінансової надійності інституційних інвесторів.

Державна політика у сфері небанківського інституційного інвестування повинна бути спрямована на забезпечення стабільних і сприятливих умов функціонування інституційних інвесторів, створення стимулів для зростання їх інвестиційного потенціалу і вдосконалення діяльності з метою більш повної реалізації виконуваних ними функцій в національній економіці.

Висновки. Істотним недоліком державного регулювання у сфері небанківського інституційного інвестування України залишається відсутність стратегії його розвитку. Концептуальні засади стратегії повинні забезпечувати комплексний підхід до визначення напрямів розвитку різних видів небанківських інституційних інвесторів. Основні напрями стратегії повинні бути спрямовані на прискорення розвитку та зростання вагомості соціально-орієнтованих інституційних інвесторів; розвиток публічних механізмів колективних інвестицій, здатних залучити в інвестиційний процес заощадження ширшого кола інвесторів; посилення інноваційної спрямованості діяльності венчурних фондів, що сприятиме становленню в країні економіки інноваційного типу; виведення з ринку тих учасників, що використовують переваги колективних інвестицій для організації непрозорих схем ведення бізнесу та оптимізації оподаткування; зміцнення фінансової надійності і стабільності інституційних інвесторів; створення компенсаційних механізмів захисту інвестицій громадян.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Степочкин А. Факторы эффективности социально-ориентированной модели рыночной экономики / А. Степочкин // Причорноморські економічні студії. – 2016. – № 6. – С. 40–45.
3. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 р. : Постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2015 р. № 391 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.
4. Програма розвитку фондового ринку України на 2015–2017 рр. «Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1039.html.
5. Про схвалення Концепції подальшого проведення пенсійної реформи : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2009 р. № 1224-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1224-2009-%D1%80>.
6. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012–2021 рр. (Проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.
7. Концепція розвитку системи кредитної кооперації : Розпорядження КМУ від 7 червня 2006 р. № 321-р // Офіційний вісник України. – 2006. – № 23.
8. Стратегія реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015–2020 рр. : Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 19 березня 2015 р. № 499 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://docs.dtkr.ua/ua/doc/1095.5222.0>.
9. Концепція запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 15 липня 2010 р. № 585 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-konserciji-zaprovadzhenja-prudenciinogo--doc28730.html>.
10. Концепція запровадження пруденційного нагляду за діяльністю учасників фондового ринку : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 12 квітня 2012 р. № 553 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauch.com.ua/bank/51503/index.html?page=7>.
11. Стратегія реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012–2017 рр. : Розпорядження КМУ від 31 жовтня 2012 р. № 687-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR120867.html.